

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจาก ประเทศไทยมีบุคคลที่ยากจนจำนวนมากตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาและบุคคลเหล่านั้นมักมีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะจัดหาทนายความแก่ตนเองทำให้ต้องต่อสู้คดีตามยถากรรมหลายครั้งพบว่าผู้ต้องหาและจำเลยถูกลงโทษเพราะไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนหรือเพราะความไม่เข้าใจในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากผู้ที่เป็นโจทก์ในคดีอาญาที่แม้จะไม่สามารถจัดหาทนายความมาคอยให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้คดี แต่หากคดีนั้นเป็นคดีที่เป็นความผิดอันยอมความมิได้พนักงานอัยการในฐานะทนายความของแผ่นดิน จะเข้ามาเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทน

ดังนั้น เพื่อเป็นการประกันว่าสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะได้รับความคุ้มครองอย่างจริงจังมิใช่เป็นการคุ้มครองทางทฤษฎีหรือทางตัวอักษรอีกต่อไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดหาทนายความเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต , คดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกินสิบแปดปี และคดีที่มีอัตราโทษจำคุก

เห็นได้ว่า ทนายความเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะปกป้องและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในระหว่างถูกดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ความช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพรัฐควรจัดให้ทนายความได้เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนจนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยมิใช่มีข้อจำกัดแต่เพียงตัวบทกฎหมายเท่านั้น ปัญหาในทางปฏิบัติด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาคุณภาพของทนายความ ปัญหาความไม่เพียงพอของจำนวนทนายความ ปัญหาเรื่องค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความในการดำเนินคดี เป็นต้น และในเมื่อถือว่ารัฐมีหน้าที่จัดหาทนายความเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาแล้ว คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่รัฐจะต้องแบกรับภาระปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพมากที่สุด

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญาเพื่อหาแนวทางในการจัดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพมากที่สุด เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อให้ทราบและเข้าใจสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น
2. เพื่อให้ทราบและเข้าใจถึงสิทธิตามกฎหมายของผู้ต้องหาและจำเลยในชั้นสอบสวน และในชั้นพิจารณาคดีอาญา
3. เพื่อให้ทราบและเข้าใจปัญหาของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา
4. เพื่อให้ทราบแนวทางของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

สถานการณ์ของการเป็นคนจนและไม่รู้กฎหมายทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรวมถึง สิทธิในการมีทนายความ เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญา ที่ได้รับการรับรองไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการที่จะต้องให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยผู้ยากไร้ในคดีอาญา ตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงชั้นพิจารณาคดีให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและเป็นธรรม

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงปัญหาและแนวทางของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนจนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล โดยศึกษาเปรียบเทียบกับระบบการให้ความช่วยเหลือด้านทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาของต่างประเทศเพื่อหาแนวทางขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาและจำเลยโดยรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

1. การศึกษาวิจัยจะใช้วิธีวิจัยเอกสารเป็นหลัก โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งบทความต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต
2. การศึกษาวิจัยจะใช้วิธีวิจัยสนามเป็นการวิจัยเสริม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลย ในอันที่จะได้รับคำปรึกษาชี้แนะจากทนายความที่รัฐจัดหาให้ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน จนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล
2. เพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านคุณภาพของทนายความขอแรง , ปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี , ปัญหาด้านค่าตอบแทนแก่ทนายความขอแรง เป็นต้น

ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย